

Színház.

Pénc beszél...

Felek Gyula vígjátéka a Nemzeti Színházban.

Megható kezdetlegességnek és felzárkózás rutinnak ritka keveréke ez az újdonság. Karrier-darab kegyes hangnemben, amolyan Hernád-utcai legenda vagy méginkább: mirákulum. Mert csoda csodát követ benne. Ilyen csoda a haldokló édesanya felépülése fiának viszontlátásától és koholt érvényesülésétől; ilyen az is, hogy a jólelkű család viharállónak bizonyul a leleplezés minden fenyegető égháborújával szemben, s ilyen legfőként az, hogy éppen akkor, amikor a hazugság már-már mégis fel akarja mondani a szolgálatot, a fiatal vegyész végső zavarában és hazudozása közben szerencsésen feltalálja azt a kémiai aranybányát, amelynek kutatásában párizsi tartózkodása alatt váltig vak eret kergetett. E nagy csodák mellett talán még bámulatosabbak az aprók, az a szinte percenként adódó szerencse, hogy noha a talaj tele van hintve ama bizonyos «narancshéj»-akkal, soha senki a nyakát ki nem törli. Éppen ez az, amiben a szerzőnek szinte gyanús színpadi rutinja megmutatkozik, mert ilyenkor jó neki minden eszköz, amivel hasonló esetekben szerzőelődei is ép bölrel partra vergődtek.

A naivságnak és számításnak ez a vegyülete nem valami nagyon fokozza azt a rokonszenvünket, mely egyébként a színpad ujoncainak a méltányosság szerint kijár. Alig érezhetjük megokoltnak, hogy a gyenge átlagból ezt a minden igényt kielégi-

tően gyenge és átlagos próbálkozást a vakszerencse színpadra juttatta; valahogyan ez is a csodák rovatába kívánkozik.

Színészileg elég sok benne a hálás szerep, de annál kevesebb a méltó feladat. Itt nem lehet, sőt nem is szabad művészi épség és teljesség felé törekedni, hiszen állandóan részletek megmentéséről, színpadi pillanatok kizsákmányolásáról van szó. A közreműködők így is fogták fel a helyzetet, főleg a kissé aláhuzigálva, de kedves bonhomióval aljaskodó Mihályfi Béla s a veszedelmesebb fordulókön magát szerencsésen átmókázó Uray. A tartalmasabb kezdő-részben Somogyi Erzsí is finoman színezett, de a szerepével együtt mindinkább eltolódott a közhely felé. Ághy Erzsínek volt egy gyöngéden árnyalt bájos jelenete. Volt néhány jó hangja Perczel Zitának is, ám meg kell vallanunk, hogy ezt a tehetséges kezdőt mintha máris nagyon elkapatta volna hirtelen feltűnése és filmtündöklése. Van a játékában valami kelletlen hányavetiség, mely pusztán színpadi jelenlétének varázsától várja az elismertetést. Szeretnők a lelkére kötni, hogy: ez magában még nem elég az üdvösséghez.

Lánc.

Hatvany Lili színműve a Magyar Színházban.

Ha apróra el akarnám mondani ennek az eléggé olcsón «izgalmas» színdarabnak meséjét, úgy érezném magam, mint aki pletykálkodásba keveredett. Csúfszájú arisztokraták

és csúfgondolkodású pénzes polgárok szerelmi bonyodalmaikat kapjuk, melyekben a felső tízezer végül a züllött pincérekkel és komornákkal teljesen azoneygy «pikáns mártás»-ba keveredik s melyekben egy vagyontérő nyaklánc hol detektív-drámák receptje szerint vándorol ide-oda a maga realitásában (akárhányszor az ilyenkor elmaradhatatlan revolveres nőgatásra), hol pedig az életnek és sorsnak mélyebb és «költőibb» szimbolusmául szerepel. Van a szerzőnek olyan képessége is, melyet régibb színpadi műveiben sem nélkülöztünk: jól érti a csipkedő, rosszmájú beszélgetést. Elemében van, ha a keresztvíz leszedésére kerül a sor, boldog, ha finom csomagolásban ciankálival kedveskedhetik. Színpadán csak ezek a pillanatok élvezhetők, annál zavartalanabban, mert gondoskodik fölöle, hogy akiknek a méreg száva van, testestül-lelkestül méltók is legyenek a barátságos megétetésre. Hogy «nagystilű» kalandornője, alantas lelkivilágú sörgyáros-férje mellett boldogtalankodó grófnője s a többiek körül egyébként mi zajlik és hogyan zajlik — megvalljuk — ránk több művészi érdekléssel alig hatott, mint azok a mindennapi kis közlések, amiket a szíves közvetítők azzal szoktak kezdeni: «hallotta már?»... Hagyján, hogy a szerző pletykákat mesél, nagyobb baj, hogy — Riedl Frigyes kitűnő szavával — pletykákban gondolkodik.

A színház nagy odaadással szolgálta az «érdekesítés» kívánalmait. Makay Margit néhány nemesebb vonást is belehamisított a rábizott alakba, Törzs is megajándékozta a «vezeklő» orosz komornyikot valami enyhe misztikum-különlegességgel. Beregi teljes önfeláldozással mutatta be az undokság nehézsúlyú bajnokát, Titkos Ilona sok eleven játéköttel a vérszomjas kalandornőt. Góthnéban, mint mindig, ezúttal is gazdá-

jára lert, a vitriolos szókimondás. Újat és meglepőt leginkább Muráti Lilitől kaptunk az eddigi színpadi feladataitól gyökeresen elütő szobaleányfigurában. Fantázia, élet, valami üdén nyers íz volt a játékában. Törzs Jenő rendezői munkáját őszinte elismerés illeti meg, a színpadi képek gondviseletét jóval kevesebb.

Köszívű ember fiai.

Hevesi Sándor Jókai-dramatizálása a Magyar Színházban.

Másodszor viszi most színre a Baradlay-család történetét a Jókai-regények kipróbált képességű színpadi mentora. Mint vérbeli dramaturg jó ítélettel válogatja ki a terjedelmes alkotásoknál azokat a fordulópontjait, melyek már a regényekben is többnyire erősen színpadiasak. Igaz, hogy az alakok, mihelyt pusztán ilyen scéne-affaire-ekben szerepelhetnek, egy kicsit túlságosan is sommázottá és árnyalatlaná válnak, de a szerző abban a szerencsés helyzetben van, hogy a többi, tőle kényszerűségből elhanyagolt vonásra nézve mintegy a közönségnek bizvást feltehető tájékozottságára építhet; ilyenkor ifjúságunk felejthetetlen olvasmányemlékeivel mintegy segítségére sietünk az írónak.

A *köszívű ember fiai* már méreténél fogva is végletekig menő tömörítést kíván. Régibb feldolgozásában Hevesi nem is boldogult vele más-ként, mint hogy két színházi estén pergette le a cselekvényt. Most részben a színpadi technika haladása, részben további összevonások és motívum-kikapcsolások lehetővé tették, hogy három órán át eljussunk a köszívű apa haláloságyától Haynau bukásáig. Mi tagadás, egy kissé dióhéjban is kaptuk az egészet, de se baj: annál szaporábban dolgozott az emlékezetünk — s az egyensúly végül

megint csak helyreállt. Sokszor forogtatt illusztrált regényből, ha végül már csupán a képeket futjuk is át: a szöveg is multhatatlanul megelevenedik bennünk. Ilyen jelző és emlékeztető képek maradtak meg most a színpadon is. A szerző azután rendezői minőségében azon volt, hogy ezeket a képeket minél szebbé és hatásosabbá tegye. Ezt — a nézőtéri tenyerek és szemszárogató kendők tanúsága szerint — el is érte.

Dekekan támogatta ebben a színház lelkes gárdája. Az est igazi, kiemelkedő diadala ezúttal Berky Lilié, Baradlayné grandiózus szerepében tökéletesen hozzámagasodott Jókai elgondolásához (Hevesinek is kitűnő érzékére vall, hogy az egész kompozíciónak középpontjába ezt a hőslélekű anya-alakot állította). Báthory Giza kitűnő beszéde valódi érték, nemkülönben a Gózon meleg humora Tallérosy Zebulonnak kissé rövidre jutott figurájában. Beregi fegyelmezett játéka a lehetőségig elfeledteti, hogy szerepe nem tökéletesen vág egyéniségéhez, mint ahogy az intrikus Alfonsine bárónő sem a tehetséges Orsolya Erzsziéhez. Muráti Lili, Székely Lujza bájos és kellemes. A három Baradlay-fiú közül a legkisebb, Fáy Béla, vitt legtöbb érzést az alakításába, neki csak a külseje áll hadilábon a Jókai-regényhősök felől táplált közhiedelemmel.

Bankett a kék szarvasban.

Török Sándor színjátéka a Kamarszínházban.

Négy év óta foglalkoztatta az író ennek a drámának tárgya, amit közben regényben is feldolgozott. Hőseben az «utolsó hivatalnok» szobrát kívánta megmintázni, aki családi életének romjain találkozik a megkísértő sátánnal, de a kárhozat szélén megállítja lelkének, egész lényének legfőbb ura és parancsolója: a köte-

lesség. Erős ellentéthatásokkal dolgozik az író: önmagához és a világrendhez hű, derék állomásfőnökét akkor tiporják el, fojtják szegyenbe s kergetik illúzióvesztésbe a tulajdon gyermekei, amikor egész környezete, a kisvárosi társadalom s az ennél is magasabbra értékelt hivatali felsőbb-ség ünnepi elismeréssel fordul feléje, harmincéves szolgálati jubileumán. A regény kényelmesebb medrében mindez meggyőzőbben s a kérelhetetlenségnek erősebb sugallatával került elének, most, a színpadi változatban, a három felvonás egy kissé hangulatilag is megbontva kapcsolódott inkább egymás után, semmint egymásba. Közülük igazi drámai érverést csak a második felvonás érzetett. Itt csakugyan emberlelkek mélyéből szakadt fel a szó, vérségi kapcsok, életkorok és életsorsok csaptak össze s a szerző — ami Török Sándornak legfőbb írói ereje — valódi művészi érdeklődéssel és pártatlansággal fogta fel tükrében az egymás ellen villanó léleksugarakat. Az első felvonásban az aprószeres kisvárosi képből egy kissé nehézkesen érkezett el a dráma indítékaihoz, ezek itt még jobbára csak ködképek maradtak a kedély láthatárán. A zárószakasz pedig valamelyest kifúl a feszültségteremtésben, a várakozás rémes csendjét világosan drámai célnéző, de eredményükben mégis vesztéglést jelentő epikus mozzanatokkal népesíti be. Egyelőre Török Sándor annyira izzig-vérig elbeszélő tehetség, hogy egyes drámai jeleneteken túl egész dráma egységes végiggondolásaig még erős önfegyelmelés iskoláján kell átmennie.

Igen jó színvonalú előadás szegődött az író szándékainak szolgálatába, néhány kimagasló értékkel. Ilyen mindenekelőtt Toronyi tökéletes hitelű alakítása az állomásfőnök szerepében. Pompás beszédében csakoly örömmünk telt, mint takaré-

kos, de annál kifejezőbb arc- és tagjátékában. Mezey Mária fojtott drámaisága nagyban hozzájárult a második felvonás strindbergi levegőjének megteremtéséhez. Szakács Zoltán rokonszenves, szerény és gondolkodó színész. Harsányi Rezső csábító for-

radalmárja kitűnő volt a főlényes beszédben, kevésbé meggyőző mozgásban. Az epizódban kellemesen tűnt fel Bognár Elek fiatalos frissége s még inkább a Gárday Lajos keresetlen művészi igazsága.

Rédey Tivadar

Képzőművészet.

A Műcsarnok jubiláris kiállítása.

A Magyar Képzőművészek Egyesülete, taglétszám szempontjából egyik legnépesebb egyesületünk, ebben az évben ünnepli fennállásának negyven éves évfordulóját s a jubileumot úgy óhajotta megünnepelni, hogy tagjainak festményeiből, szobraiból és építészeti felvételeiből retrospektív kiállítást rendezett. Ez a kiállítás, mely megtölti a Műcsarnok valamennyi termét, inkább történelmi részében jelentékeny, mint a mai alkotások felsorakoztatásában. Az első termet negyven év termésének java tölti meg, közte néhány valóban jelentékeny alkotás, melyre az egyesület büszke lehet. Itt látni a magyar késő-biedermeier egyik hangulatos mesterének, a méltatlanul elfeledett *Molnár József*nek *Karaván* című finom kompozícióját, *Keleti Gusztáv* Sadellói parkját, *Lotz Károly* magyaros életképét, *Hollósy Simon* nagyméretű, érdekes férfiarcképét, *Munkácsy* művészetének egyik intim gyöngyszemét, *Madarász Viktor* monumentális *Dózsa Györgyét*, *Székely Bertalan* egyik legszebb zsáneralakját, egy pihenő táncosnőt, melynek bravúros rajzkultúrája még az ő munkásságában is egyedül áll. Szomszédságukban függ *Ferenczy Károly* nagyméretű plein-air képe, mely az utat mutatná az egyesületnek: tovább, előre.

Ezen az úton azonban a Képző-

művészek Egyesülete nem indult meg. A többi terem anyaga a szokott műcsarnoki nivót mutatja, maradi, jellegtelen, elkésett akadémikus alkotások. Az első terem gyönyörű sorozatán kívül csak az építészek kollekciója érdemes az említésre, melynek nagyméretű, sikerült fotográfiái az utolsó évtizedek építőtevékenységéről kerek képet mutatnak; ezenkívül érdekes a szobrászati rész *Zala György*nek az *Andrássy-szobor*hoz készült domborművei miatt, melyek a magyar akadémikus emlékszobrászatnak kétségtelenül a legjelentékenyebb s egyben legfrissebb alkotásai. A modern szobrászatot *Medgyessy Ferenc* és *Pátzay Pál* figurái képviselik; homályos a szemlélő előtt, hogy mikép kerültek haladó művészek a kiállításba, mely ezzel szemben a modern festőket nem engedte megszólalni.

A Kut kiállítása.

A Kut idei kiállítása, melynek a Nemzeti Szalon adott szállást, bizonyos bágyadtságról tanuskodik. A művészek egy része gyűjteményes bemutatkozásra készül, mások a nemzeti kiállítás évente visszatérő alkalmát várják meg műveikkel. A régi, kipróbált tagokban azonban így sem csatlakoztunk. *Egry József* tájképe vagy *Szőnyi István* kétgyermekes kompozíciója elsőrangú munka. Érdekesek *Bernáth Aurél* érzéki búgású, sötétes képei, melyek e kiváló

festő új stíluskorszakát ígérik. A fiatalok közül ezúttal nem tűnt ki különösebben senki sem. Részben a párisi iskola átlag-munkáit, részben a vezető magyar mestereket utánoz-

zák. Fiók-Bernáthok, fiók-Szönyik nem ritkák közöttük, de fiók-Bracque-ok sem. A szobrászati rész még ennyire sem jelentékeny.

Genthon István

Zene.

Horthy Miklós kormányzó névnapján két magyar bemutató került előadásra az Operaházban. Az első posthumus munka, *Mosonyi Mihály-nak*, Erkel Ferenc kortársának magyar történelmi dalműve, az *Álmos*, ami szerzője halála után 64 évvel került most bemutatásra.

Nincsen szándékunkban kritikát gyakorolni egy olyan mű felett, amit mai füllel, az igazi magyar műzene eszményeinek szemszögéből hallgatva, nem tudnánk tárgyilagosan megítélni. Ehhez teljesen bele kellene élni magunkat Mosonyi korába, amikor még zeneszerzőink nem ismertek más «magyar zenészeti elemeket», — ahogy ezt ama kor zeneírója, Ábrányi Kornél nevezi — mint a népies magyar műzene elemeit. Bizony ma egy kissé — enyhén szólva — stílustalannak tetszik előttünk, midőn nagy államalkotó cselekedeteket, hősi elhatározásokat banális csárdás ütemekre hajtanak végre, de erről az ideális érzületű, teljesen jószándékú Mosonyi igazán nem tehetett. Mosonyi a német idealista humanizmus tanítványa, nagy tudását és kultúráját a legnagyobb lelkesedéssel állította a magyar zene szolgálatába, így az opera terén is csak tisztelettel emlékezhetünk meg eme törekvéseiről. A *«Szép Ilonka»* c. dalműve volt az első kísérlete arra, hogy beigazolja azt, amit szóval és tollal hirdetett és állított a magyar zene elemeinek nemesebb műformákba való hajlíthatása felől. A Szigliget Ede szövegére írt *«Álmos»*-ban a kísérletezés még merészebb terére lépett. Részint

technikai nehézségek, részint személyes intrikák és féltékenykedések miatt ez a műve nem került előadásra. Hogy erre a mai napig kellett várni, semmit sem von le Operaházunk szép kegyeleti munkájának érdeméből.

Magyar kultúrtörténeti szempontból is érdekes volt megismerni ezt a művet, amely teljesen az akkori idők szellemét (1862) tükrözteti vissza. Mind a szöveg, mind a zene arról a meghatározó rajongásról beszél, ami akkor eltöltötte az embereket minden iránt, ami magyar, ami vigaszt nyújt a nemzetnek a válságos időkben. Magyar szonáta, magyar fuga, magyar szimfónia, magyar ábránd mind ebből az időből származó elnevezések, mintha ezzel a jelzővel akarták volna pótolni azt, amit igazi faji szellemenben úgysem adhattak. Az *«Álmos»* zenéje is teljesen magyaros motívumokon épül fel, míg a drámai kifejezés, a szélesebb keretű együttesek s a polifonikus kidolgozású részek erősen Wagner hatásra mutatnak. A cselekményben Vörösmarty eposzainak légköre, honfoglaló magyarjai, bájos tündérhada, ördögfiái, a magyar romantika világa tűnik elénk.

A kitűnő fő- és mellékszereplők, Márkus László stílusos rendezése, Rékai András vezénylete biztosították Mosonyi rokonszenves művészetének teljes érvényesülését.

*

A *«Szent Jáklya»* c. szimbolikus tánclegenda volt az ünnepi est másik bemutatója, aminek szövegét és ko-

reografiáját *Dohnányi Ernő* «Ruralia hungarica» és a «Szimfónikus percek» c. műveinek felhasználásával *Dohnányiné Galafrés Elza* írta.

Különösen megkapó, mert különösen ritka az életben, mikor két olyan kiváló szellemű ember kerül egymás mellé, akik egymás munkáját lelkileg, szellemileg mintegy kiegészítik, teljesebbé teszik, akik művészi felfogásukban, megértésben tökéletes egészet alkotnak. Galafrés Elza a drámai táncművészet egyik legnagyobb kultúrájú és legerősebb egyénisége, — mint exekutív művész annak idején nagyhírű büszkesége — mint *Dohnányi*, a nagy univerzális muzsikus felesége is aktív tényezője tudott maradni férje művészetének. *Dohnányiné* a vérbeli táncművész fantáziájával és sokoldalú képességeivel éppen olyan otthonosan mozog a zene és tánc, mint a költészet, a vonalak és színek birodalmában. A cselekmény felépítésében a klasszikus táncművészet eszményét követi, amely szerint a tánc nemcsak a testkultusz, az esztétikai szempontok szolgálatában áll, hanem az egész embert foglalkoztatja, tehát etikai értéket is képvisel. Így a tánclegenda cselekménye etikai motívumon épül fel: a világosság és a sötétség, a hit és hitetlenség, a szeretet és gyűlölet harcán. A cselekmény alap gondolatát a függöny előtt mondja el a regélő diák:

«Fény és homály között tévelyeg az

[ember,

Földhöz láncoltan, földön üdvre vágva,

Botolva lépked, tapogatva halad,

De ha hinni tud, végül is győz

És ő a föld királya».

Ősöd, a fiatal pásztor gonosz lidércek hatalmába jut. De kedvese, Buza, a védőszent segítségével, a hit és szeretet magasan lobogó szövéténekével legyőzi a kísértők és rémek sötét hadát, kimentí kedvesét a vámpírok

karjaiból. A sötét láp porrá ég s televény föld virul a helyébe.

Ebben a cselekményben a legszorosabb egységben fonódnak össze a zene, a pantomimika, — mint az arc és az egész test kifejezőmozgása — az egyes csoportok és alakok elhelyezése, mozgása, mintegy kirajzolása a térben és a világítási hatások. Mind-egyik egy külön művészet s mind-egyikben van valami közös vonás a másikkal, hogy így egymásnak kezennyújtva a művészi hatást teljesebbé tegyék. A zene és a tánc közös gyökere, a ritmus által a táncos szinte láthatóvá teszi előttünk a zenét. A gesztus, az arcjáték éppen annyira érzelmi nyelv, mint a zene. Mindkettő kifejező mozgás, csak egyik a látható, másik a hallható világ nyelve. A pantomime láthatóvá teszi azt, amit hallunk, a zene pedig hallhatóvá azt, amit látunk. *Dohnányiné* úgy választotta ki a cselekményhez simuló motívumokat férje zenei invenciójának gazdag tárházából, mint a jó szónok a legmegfelelőbb kifejezéseket. A benső és külső történéseknek s a zenének teljes összeforradásában a táncos minden legkisebb mozdulata megelevenedett, plasztikus vonalakban szemünk előtt lerajzolódott zene: *Dohnányi Ernő* zenéje. Csak bele kell néznünk a tánclegenda eredeti partitúrájába, hogy megértsük, miként tudja a tánckomponista a drámai cselekményt táncban éppen úgy, mint rajzban, festményben szemünk elé állítani. Az összhatás minden egyes tényezőjének éppen olyan pontos jele van itt bejegyezve, mint akár a hangjegyeké.

A táncművészet összhatásának megfelelő rendkívül sokoldalú képességét csodáltuk elsősorban *Galafrés Elza* koreografiájában. A festői jelenetek közül külön ki kell emelnünk a lidércek táncát. A láp éjfékete talajából gyönyörű vonalakban, kígyózva, kergetőzve bukkannak fel, majd ol

vadnak újra a homályba a vámpírok kísérteties zöldes fénybe burkolt alakjai. A fel-felvillanó lidércfények finom ritmusa is egy kifejező mozgás, egy gesztus, amely a zene sziporkázó ritmusát rajzolja szemünk elé a sötétségben. Egy-egy pattanó ritmus, mozdulat, fényugár csodálatos összhangja valóban nagy esztétikai gyönyörűséget nyújt. Némely jelenetben mindehhez még a színek tobzódása járul. A csárda előtt leányok, legények stilizált nemzeti ruhákban táncolnak. A zene tüzes népi ritmusa itt olyan táncfigurák ábrázolására ihleték Dohnányinét, amiket magyar népművészeti motívumokból lesett el. A folklorisztikus elemek alkalmazásában finom intuícióval sohasem lépi át azt a határt, aminek egyéni átérzése gátat szabna. Főtörekvése ezeknek az elemeknek művészi stilizálásában áll.

Itt-ott kifogásolhatnánk a rendezés szűkmarkúságát — a lép kiegészése nagyszabású látványosságra adna alkalmat — vagy az utolsó, különben igen kedvesen és frissen ható gyermekjelenetben a kis szereplők gyenge muzsikális képességeit, de hát ezek elnézhető szépséghibák egy valóban nagy tudással és művészi fantáziával megalkotott mű előadásában.

A szereplők kitűnők. *Szalai Karola* (Buza) mellett különösen feltűnt *Bordy Bella*, aki a lidérckirálynő kényes szerepében nagyszerű zenei képességéről és táncművészetéről adott fényes bizonyítékot. De jók *Kőszegi Ferenç* (Ösöd) és a mellékszereplők, akik mind kitűnő és lelkes munkát végeztek a szép ügy szolgálatában. *Fülep Zoltán* díszletei — különösen a csárdajelenetben, — *Rékai András* rendezése járultak még hozzá az ünnepi bemutató nagy sikeréhez.

*

Abban az éjszakában, ahogy az idén még jobban megszaporodtak a

zenekari hangversenyek, csökken a szólóhangversenyek száma. Valóban nagy művészezésre kell lenni annak, aki ma egy estén át egyedül le tudja kötni a folyton siető s azért mindenüvé későn érkező, erős külső hatásokra beállított ideges közönség figyelmét. Annál inkább kiemelkedik egy olyan komoly, a legmagasabb művészi célokat maga elé tűző műsor, mint amilyent *Backhaus Vilmos* játszott végig minapi zongoraestjén. Jól emlékszünk azokra az időkre, mikor a fiatal Backhaus szinte emberfeletti technikájával, szédületes tempóival valóságos elkápráztatta a hallgatóságát. Ma egy egész más Backhaus ült a zongora előtt. Arca igazi muzsikusi arc, átszellemült vonásain mély élmények nyoma, fizikai akadályt nem ismerő művész kezei a beethoveni zongoramuzsika leg-hatalmasabb opusait szólaltatják meg. Az *Appassionata*-ban különösen a kemény, férfias, akarati jelleget tudta nagyvonalúan érzékeltetni. Élményszerűen hatott a *Finale*-ben az elemi erők teljes felszabadulásának és a szellem rendező uralmának nagyszerű egysége. Backhaus a *Codá*-ban szinte a végsőkig tudta fokozni az egymást kergető vad erők hőmpolygésének, az üvöltő hullámok áradásának isteni színjátékát. A *Hammerklavierszónata* (op 106) a legerősebb próbatétele az előadóművészetnek. Egy hatalmas zongoraszimfónia, aminek mély érzelmi tartalma éppen olyan nehezen megközelíthető, mint vulkánikus szelleme, bonyolult felépítése, amit különösen a befejező fűgában csak egy tökéletesen muzsikális kéz tud érvényre hozni. Tisztelettel néztük Backhaus küzdelmét a művel, ami minden művész számára egy életre szóló tanulmányt jelenthet. Legszebb volt az op 111. c-moll, Beethoven utolsó zongoraszonátájának előadása. Az I. tétel csodálatos formai felépítése, fényes hangulata,

az «Arietta» szent komolysága, a késői beethoveni stílus ideális régiókba emelkedő átszellemültsége meglepő elmélyedéssel jutott érvényre Backhaus művészetében. Szép, lelket emelő este volt.

*

A *Zeneművészeti Főiskola* karácsony előtti nyilvános hangversenyén nagyon érdekes és tanulságos műsorával emelkedett ki a sablonos keretek közül. Külön érdemnek tekinthető, hogy egy műsor összeállításában «stílus», azaz bizonyos magasabb, egységesítő szempont nyilvánul meg. Buxtehude, Bach, Haendel művein keresztül a német barokk-zene legjellegzetesebb vonásait szemlélhetjük: egyrészt bensőséges miszticizmusát, a végtelen felé való sóvárgását, mély, fájdalmas szubjektívizmusát, szövevényességét (*Bach: Kreuzstabkantate*), másrészt heroikus pátozát, súlyos ünnepélyességét, kórusainak lenyűgöző dinamikáját, szinte ijesztő hangtömegekkel dolgozó hatalmas szenzualizmusát (*Haendel: Dettingeni Te Deum*). Különösen ez utóbbi szellemi arculatának érzékelésében remekelt az *Ádám Jenő* karnagytól valóban nagy és fáradságos munkával betanított intézeti énekkar. Fínomabb részletezéseket, hangszíneket még nem kívánhatunk ott, ahol a karénekkultusz, az igaz zenei nevelés legfőbb eszköze, csak az utóbbi időkben kezd erősebben tért hódítani, s ahol a férfikórus számban aránytalan a női kórossal szemben. De hogy ez a kultúra évről-évre iz-

mosabb, nagyobb művészi feladatokra érettebb lesz, annak éppen ez a hangverseny volt a legszebb bizonyítéka.

*

Nem hagyhatjuk megemlékezés nélkül *Kukucska János*, magyargéci majorgazda, palóc dudás minapi «szereplését» a Magy. Tudományos Akadémia felolvasó termében. Előtte *Madarassy László dr.* a palóc dуда készítmódját, *Veress Sándor* a dudát, mint hangszert igen érdekes előadásban, tudós szakértelemmel ismertették. De mindez holt betű maradt volna a hallgatóság előtt, ha magát a hangszert nem láthatják, nem hallhatják. Kukucska Jánosnak igen nagy sikere volt. Jóvágású, ízes palócbeszédű magyar ember, aki pompás készséggel kezeli saját készítésű hangszerét. Egy régi és egy újabb típusú népdalt el is énekelt, majd a játék hevében természetszerűen táncra is perdült élete párjával. Ilyenkor kapunk egy kis ízelítőt abból a gyönyörűségből, amit népdalgyűjtőink érezhetnek, midőn ott a helyszínen, a maga természetes környezetében és közvetlenségében élvezhetik a magyar nép istenáldotta nagy zenei képességeinek megnyilvánulását. Az ilyenfajta bemutatások már azért is rendkívül hasznosak, mert így láthatja a nép, hogy a fővárosban is mennyire megbecsülik régi hangszereik és dalaik művelőit s talán kedvet kap arra, hogy ezeket ne hagyja a feledés homályába veszni.

Prahács Margit.